

Investigating factors affecting the formation of agricultural production cooperatives network: a study in Alborz province

Mohammad Alimohammad ¹, Seyed Jamal Farajallah ^{2*}, Seyed Mehdi Mirdamadi ², Sahar Dehyouri ³

1. PhD student, Department of Agricultural Economics, Extension and Education, Science and Research Branch, Islamic Azad University

2. Associate Professor, Department of Agricultural Economic, Extension and Education, Science and Research branch

3. Assistant Professor of Agriculture Department, Environmental Sciences Research Center, Islamshahr Branch; Islamic Azad University, Islamshahr, Iran.

CITATION: Alimohammad, A., Farajallah, S.J., Mirdamadi, S.M & Dehyouri, S. (2022). Investigating factors affecting the formation of agricultural production cooperatives network: a study in Alborz province. Journal of Cooperation and Agriculture, 11(42), 124-138. (In Persian).

DOI: 10.22034/ajcoop.2022.328928.1766

ARTICLE INFO

Keywords:

- Agricultural Production Cooperatives
- Networking
- Policy-making Factors
- Network-oriented Behavior

Received:

9 February 2022

Revised:

3 August 2022

Accepted:

5 August 2022

Available online:

20 September 2022

ABSTRACT

Context and purpose. Even though networking is one of the most important strategies for improving organizational performance, many organizations in the agricultural sector, especially cooperatives, have not succeeded in implementing this strategy. This is because factors affecting the formation of the institutional network in the socio-economic background of these organizations are not well known. Therefore, the current survey has provided a suitable management framework for institutional networking by identifying the factors affecting the formation of the network of agricultural production cooperatives in Alborz province.

Methodology/approach. In the current study, the statistical population included all managing directors of cooperatives covered by the Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare, and the Rural Cooperative Organization of Alborz Province (540 people). The sample size was estimated to be 175 respondents using Cochran's formula. A stratified sampling technique was used to select the subjects. Data were collected using a questionnaire whose validity and reliability had been confirmed. The data were analyzed using the structural equation modeling technique (Partial Least Square).

Findings and conclusions. The results showed that among the factors influencing the formation of a network among cooperatives, political, economic, legal, and educational factors had the largest contribution respectively. On the other hand, technical and social factors had a small contribution to the formation of the said network.

Originality. Previous studies focusing on the network of relationships between organizations have mainly focused on organizational performance; meanwhile, the current study, with a special focus on cooperatives, analyzes the factors affecting the formation of organizational networks and provides a useful framework for managing cooperative networks.

EXTENDED ABSTRACT

Context and purpose. Networking as one of the performance improvement strategies helps organizations to share their resources and knowledge, learn from each other and thus improve their performance. Even though networking is one of the most important strategies for improving organizational performance, many organizations in the agricultural sector, especially cooperatives, have not succeeded in implementing this strategy. This is because factors affecting the formation of the institutional network in the socio-economic background of these organizations are not well known. Therefore, the current survey has provided a suitable management framework for institutional networking by identifying the factors affecting the formation of the network of agricultural production cooperatives in Alborz province.

Methodology/approach. In the current study, the statistical population included all managing directors of cooperatives covered by the Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare, and the Rural Cooperative Organization of Alborz Province (540 people). The sample size was estimated to be 175 respondents using Cochran's formula. A stratified sampling technique was used to select the subjects. Data were collected using a questionnaire whose validity and reliability had been confirmed. The data were analyzed using the structural equation modeling technique (Partial Least Square).

Findings and conclusions. The results showed that among the factors influencing the formation of a network among cooperatives, political, economic, legal, and educational factors had the largest contribution respectively. On the other hand, technical and social factors had a small contribution to the formation of the said network. The results indicate that the policy-making factor has the greatest effect on the formation of cooperatives' networks. This implies that policy-making with the purpose of development and economy as well stimulates the networking of cooperatives. If the policy process is carried out with the aim of institutional development and obtaining benefits of economic enterprises, networking will be facilitated. The results show that network development in cooperatives has an impact on providing educational services such as training courses needed by network members. Training services have direct and indirect benefits for organizations and their members in networks and increase collaboration between them.

Originality. Previous studies focusing on the network of relationships between organizations have mainly focused on organizational performance; meanwhile, the current study, with a special focus on cooperatives, analyzes the factors affecting the formation of organizational networks and provides a useful framework for managing cooperative networks.

*Corresponding author

E-mail addresses: jamalfhosseini@yahoo.com (J. Hosseini), mohammad.alimohammad@yahoo.com (M. Alimohammad), mehdi.mirdamadi@gmail.com (M. Mirdamadi), sahar-dehyouri@gmail.com (S. Dehyouri).

بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌های تولیدی کشاورزی: مطالعه‌ای در استان البرز

محمد علیمحمد^۱، سید جمال فرج اله حسینی^{۲*}، سید مهدی میردامادی^۲، سحر دهیوری^۳

۱. دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه کشاورزی، مرکز تحقیقات پژوهش‌های علوم زیست محیطی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران.

استناد: علیمحمد، محمد، حسینی، سید جمال فرج اله، میردامادی، سید مهدی و دهیوری، سحر. (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌های تولیدی کشاورزی: مطالعه‌ای در استان البرز. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۱۴(۴۲)، ۱-۱۲۴.

DOI: 10.22034/ajcoop.2022.328928.1766

اطلاعات مقاله

چکیده

واژگان کلیدی:

- تعاونی‌های تولید کشاورزی
- شبکه سازی
- عوامل
- سیاست گذاری
- رفتار شبکه‌محور

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۱۱/۲۰

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۰۵/۱۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۵/۱۴

تاریخ برخط:

زمینه و هدف: علی‌رغم آنکه شبکه‌سازی یکی از مهمترین راهبردهای بهبود عملکرد سازمانی به شمار می‌رود، بسیاری از تشکلهای بخش کشاورزی، به‌ویژه تعاونی‌ها، تاکنون موفق به اجرای این راهبرد نشده‌اند. دلیل این امر آن است که علل مؤثر بر شکل‌گیری شبکه‌های تعاونی در بستر اقتصادی-اجتماعی این تشکلهای به‌خوبی شناخته شده نیستند. بنابراین، پیمایش حاضر با شناسایی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه‌های تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان البرز، چارچوب مدیریتی مناسبی را برای شبکه‌سازی نهادی فراهم آورده است.

روش‌شناسی/رهیافت: در پژوهش حاضر، جامعه آماری مشتمل بر تمامی مدیران عامل شرکتهای تعاونی تحت پوشش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تعاون روستایی استان البرز (۵۴۰ نفر) بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۱۷۵ تن برآورد شد. برای انتخاب اعضای نمونه از تکنیک نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای جمع‌آوری شدند که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته بود. داده‌ها با استفاده از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری (به روش حداقل مربعات جزئی) تحلیل شدند.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که از میان عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه‌های تعاونی‌ها، عوامل سیاست‌گذاری، اقتصادی، حقوقی و آموزشی به ترتیب دارای بیشترین سهم بودند و در مقابل، عوامل فنی و اجتماعی سهم اندکی در تشکیل شبکه‌ها داشتند.

اصالت/نوآوری: مطالعات پیشین با تمرکز بر شبکه روابط میان سازمان‌ها به‌طور عمده بر عملکرد سازمانی متمرکز بوده‌اند؛ این در حالی است که مطالعه حاضر با تمرکز ویژه بر شرکتهای تعاونی‌ها، عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه سازمانی را مورد واکاوی قرار داده و چارچوب مفیدی برای مدیریت شبکه‌های همکاری فراهم می‌کند.

*نویسنده مسئول: سید جمال فرج اله حسینی

نشانی: تهران، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.

تلفن: ۰۹۸ (۹۱۲) ۲۱۵۳۸۶۵

پست الکترونیک: jamalfhosseini@yahoo.com

دسترسی آسان‌تر به منابع دارد (Gaonkar & Mele., 2019). شبکه‌های سازمانی اغلب به‌عنوان روشی جدید برای انجام کارها در نظر گرفته می‌شوند. در بسیاری از موارد، سازمان‌ها نمی‌توانند به‌صورت مستقل به نتایج قابل انتظار دست پیدا کنند و پیچیدگی فعالیت‌ها ایجاب می‌کند که سازمان‌ها به صورت جمعی برای انجام کارهای پیچیده با یکدیگر هماهنگی داشته باشند (Kenis & Raab, 2020).

بررسی شبکه‌های درون و برون‌سازمانی توجه بسیاری از صاحب‌نظران در حوزه‌های مختلف را به خود جلب کرده است. به اعتقاد بسیاری از این صاحب‌نظران، شبکه‌های بین‌سازمانی اساس بسیاری از تحولات اقتصادی را شکل می‌دهند (Sliwa, 2022). برای نمونه طی دهه‌های اخیر، تعداد زیادی از شرکت‌های تعاونی در بخش کشاورزی اقدام به تغییر اشکال سازمانی خود نموده‌اند. علی‌رغم آنکه در گذشته، شرکت‌های تعاونی کشاورزی انواع خاصی از ساختارهای معاملاتی همگون را به کار می‌گرفته‌اند؛ امروزه آن‌ها الگوهای کاملاً متفاوتی را دنبال می‌کنند. اغلب آن‌ها در گذشته به‌صورت دسته جمعی و مشارکتی تأمین مالی می‌شدند؛ این در حالی است که امروزه دارای سرمایه خارجی منصفانه‌ای هستند که محصول تلاش سرمایه‌گذاران خارجی بوده یا آنکه به‌وسیله برخی از شرکت‌های تابعه با منافع سرمایه خارجی به اشتراک گذاشته شده است. بدین معنا که رویه شبکه‌سازی را در مسیر توسعه خود مد نظر قرار داده‌اند (Bogetoft & Ballebye Olesen, 2007; Nilsson & Ohlsson, 2007). این موضوع حاکی از آن است که تعاونی‌های کشاورزی در حالت گذار از ساختارهای

سازمان‌ها برای غلبه بر چالش‌های پیش روی خود نیازمند توجه به راهبردهای مبتنی بر همکاری گروهی هستند (Lopes et al., 2020). در همین راستا، طی دو دهه اخیر شرکت‌ها با اندازه‌های مختلف در استفاده از شبکه‌ها رشد چشمگیری داشته‌اند، زیرا شبکه‌ها دارای کارکردهای متعددی هستند و تنها شکلی از حکمرانی هستند که می‌توانند با مسائل پیچیده جوامع امروزی برخورد مناسبی داشته باشند (Lavaei Adaryani et al., 2018).

شبکه‌سازی از زوایای مختلفی مورد واکاوی قرار گرفته و به موضوعاتی مانند روابط رسمی و غیررسمی، درون و بیرون سازمان بین افراد و سازمان‌ها مربوط می‌شود و رفتارهایی را نشان می‌دهد که در ایجاد این روابط نقش دارند. گلود و پنل (Gould & Panel, 1984) معتقدند شبکه‌سازی فرآیند ایجاد نظامی است که ارتباط داخلی و خارجی بین سازمان‌ها را امکان‌پذیر می‌کند. شبکه‌های رسمی روابط بین گروه‌ها را بر اساس وظایف‌شان برای دستیابی به اهداف سازمانی مشخص می‌کند (Ibarra, 1993). شبکه‌سازی بر ایجاد ارتباطی مؤثر در بین سازمان‌ها و تسهیل در مشارکت با آن‌ها تمرکز دارد. یکی دیگر از فعالیت‌های مهم مدیریتی، شبکه‌سازی با سایر سازمان‌هایی است که دارای اهداف مشترک در زمینه کمک به جامعه آسیب‌پذیر هستند (Nanthagopan, 2011).

شواهد نشان می‌دهد که شبکه‌سازی تأثیر قابل توجهی بر عملکرد سازمان، توسعه نوآوری‌ها و

کوچک و روستاییان از ارزش افزوده‌ی تولیدات، بهره‌مندی عادلانه از مشوق‌های تولیدکنندگان، و سرانجام کاهش چرخه‌های معیوب و نامولد واسطه‌گری می‌گردد. با وجود کارکردهای مهم شبکه‌سازی تعاونی‌ها، مطالعات اندکی بر شناسایی پیش‌ران‌های شبکه‌سازی متمرکز شده‌اند (Shamabadi & Olsen, 2017; Barimejad, 2017). مطالعات پیشین (Olsen, 2017; Elvekrok, & Nilsen, 2012; Sung, Kim, & Chang, 2016) به‌طور عمده به بررسی مؤلفه‌های همکاری مبتنی بر شبکه در شرکت‌های صنعتی متوسط و بزرگ پرداخته‌اند و شرکت‌های تعاونی با ماهیت اجتماعی و اقتصادی منحصربه‌فرد را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند. از این رو، مطالعه حاضر با بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌ها درصدد پر کردن شکاف تحقیقاتی مزبور می‌باشد.

طریق یادگیری و نوآوری سازمانی زمینه رقابت‌پذیری را فراهم کنند. میتراگا (Mitrega et al., 2012) قابلیت‌های شبکه و پیامدهای آن را مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که شبکه‌سازی به عنوان یک مکمل برای مدل مدیریت شبکه تعیین شده است. برینکشو (Birkinshaw, 2000) در بررسی روابط بین شبکه‌های درون و بیرون سازمانی اشاره می‌کند که پیش‌نیاز موفقیت و اثربخشی این شبکه‌ها به داشتن مهارت کافی برای هماهنگی بین این شبکه‌ها ارتباط دارد. علاوه بر این، توانایی شبکه‌سازی نیروی انسانی در یک سازمان نقش مهمی در فرآیند این هماهنگی دارد. مزارلو (Mazzarol et al., 2013) در مطالعه‌ای در مورد نقش تعاونی‌ها به‌عنوان یک شبکه راهبردی در تعاونی‌های استرالیا و فرانسه به این نتیجه رسیدند که

سنتی مدیریت به سوی مدیریت نوین هستند که در آن روش‌های تأمین مالی، معاملاتی و ارتباطی تغییر کرده است. برای مثال، فعالیت‌ها و روابط تعاونی‌های کشاورزی اوگاندا در گذر زمان تغییرات چشمگیری داشته است. کاوپونگ و کورگیندو (Kwapong & Korugyendo, 2010) در مطالعه‌ای، ساختار سنتی و نوین تعاونی‌های کشاورزی اوگاندا را بررسی کرده‌اند. این ساختارها توسعه شبکه همکاری تعاونی‌های کشاورزی در زنجیره تأمین محصولات تولیدشده را به تصویر می‌کشد.

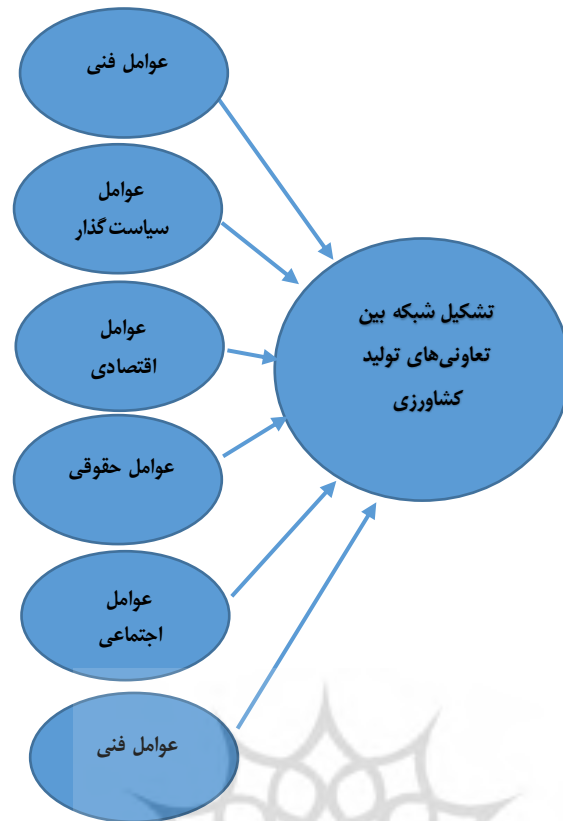
به‌طور کلی، استقرار شبکه تعاونی‌های کشاورزی ضمن افزایش کارایی، کاهش هزینه‌های مبادلاتی و تسهیل دستیابی مستقیم مشتریان به تولیدکننده، توانمندسازی و افزایش سهم‌بری حداکثری کشاورزان

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در دهه گذشته، واژه شبکه و شبکه‌سازی به‌طور عمده در مباحث حوزه مدیریت دولتی و خط‌مشی‌های عمومی دولت متداول شده است (Danaei Fard., 2013). این در حالی است که اخیراً سازمان‌ها و مؤسسات بخش خصوصی برای بهبود عملکرد خود بر راهبرد توسعه روابط مبتنی بر شبکه متمرکز شده‌اند. مطالعات پیشین از زوایای مختلفی به بررسی شبکه‌ها پرداخته‌اند. برای نمونه، لین و لین (Lin & Lin, 2016) در بررسی ارتباط بین شبکه‌ها و عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) در تایوان دریافتند که این ارتباطات بین شبکه‌ها بر عملکرد شرکت‌ها تأثیر مثبت داشته است. همچنین، مطالعه حسین (Husain et al., 2016) نشان داد که شبکه‌های سازمانی می‌توانند از

نشانگر پاسخ به سفارشات، زمان تحویل، مدیریت لجستیکی و توزیع و مدیریت موجودی بود. همچنین، نتایج حاکی از آن است که همکاری بین شرکت‌ها همگام با رشد شرکت‌های مادر بر کاهش هزینه‌ها و افزایش سود تأمین‌کنندگان اثر مثبت دارد. هادنورکار و راتود (Hudnurkar & Rathod, 2017) در مطالعه‌ای بر روی اقدامات همکارانه در بین شرکت‌های صنعتی چندملیتی هند با استفاده از شیوه‌ای ترکیبی (کیفی - کمی) دریافتند، مهم‌ترین مؤلفه‌های همکاری شرکت‌های چندملیتی با تأمین‌کنندگان زنجیره تأمین شامل شفافیت معاملات، تعهد بلندمدت و اعتماد، و همگام‌سازی تصمیم‌گیری بود. با توجه به پیشینه پژوهش، مدل مفهومی تحقیق مطابق شکل (۱) قابل ترسیم است. متغیر وابسته این مطالعه توسعه شبکه‌های تعاونی تولید کشاورزی است که شامل رفتار مبتنی بر شبکه، رفتار بازارمحور و رفتار مبتنی بر رابطه است. عواملی که در توسعه شبکه‌ها نقش دارند شامل عوامل سیاست‌گذاری، اقتصادی، حقوقی، اجتماعی، فنی و آموزشی هستند.

پایداری این تعاونی‌ها به مدیریت شبکه و سازگاری مرتبط با برخی عوامل دیگر مانند اعتماد و وفاداری اعضا ارتباط دارد. دولتر (Develtere et al., 2008) ضمن بررسی نقش شبکه‌های تعاونی در مناطق روستایی دریافتند که تعاونی‌های موفق می‌توانند امکان واگذاری فعالیت‌های کشاورزی به شبکه تعاونی‌ها را فراهم کنند. اُلسن، الوکروک و نیلسن (Olsen, Elvekrok, & Nilsen, 2012) در مطالعه‌ای کیفی به تحلیل ۱۰۱ مورد از اسناد مرتبط با شبکه‌ها در نروژ پرداختند. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که موفقیت شبکه‌ها در گرو توجه به عوامل قابل کنترل نظیر طراحی شبکه، محتوا و ساختار جلسات سازمان‌دهی‌شده شبکه‌ها و مدیریت شبکه است. در این خصوص عوامل غیرقابل کنترل نظیر روحیه تیم، مشارکت و تمایل به تسهیم دانش نیز دارای نقش بودند. سونگ، کیم و چانگ (Sung, Kim, & Chang, 2016) در مطالعه‌ای به منظور بهبود همکاری بین شرکت‌های بزرگ و کوچک مقیاس در عرصه تولید اتومبیل نشان دادند که بهبود سطح همکاری منجر به افزایش عملکرد همکاری می‌شود. بر اساس نتایج، افزایش عملکرد همکاری مشتمل بر چهار

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌های تولید کشاورزی با رویکرد کمی انجام شده و از نظر هدف جزو مطالعات کاربردی به شمار می‌رود. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر تمامی مدیران تعاونی‌های کشاورزی زیر پوشش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تعاون روستایی در استان البرز (در مجموع ۵۴۰ تعاونی فعال در زمینه‌های مختلف تولیدی، خدماتی و صنایع وابسته کشاورزی) بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران (با در نظر گرفتن خطای ۵ درصد) برابر ۱۷۵ تن برآورد شد که اعضای نمونه با بهره‌گیری از تکنیک نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب و مطالعه شدند. در فرآیند نمونه‌گیری، حوزه فعالیت تعاونی‌های مورد مطالعه به‌عنوان طبقه مد نظر قرار گرفت و متناسب با حجم جامعه مربوط به هر طبقه، نمونه مورد نظر انتخاب گردید. **جدول (۱)** جزئیات مربوط به حجم جامعه و نمونه منتخب را نشان می‌دهد.

پژوهش حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌های تولید کشاورزی با رویکرد کمی انجام شده و از نظر هدف جزو مطالعات کاربردی به شمار می‌رود. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر تمامی مدیران تعاونی‌های کشاورزی زیر پوشش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان تعاون روستایی در استان البرز (در مجموع ۵۴۰ تعاونی فعال در زمینه‌های مختلف تولیدی، خدماتی و صنایع وابسته کشاورزی) بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران (با در نظر گرفتن خطای ۵ درصد) برابر ۱۷۵ تن برآورد شد که اعضای نمونه با بهره‌گیری از تکنیک نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب و مطالعه شدند. در فرآیند نمونه‌گیری، حوزه فعالیت تعاونی‌های مورد مطالعه به‌عنوان طبقه مد نظر قرار گرفت و متناسب با حجم جامعه مربوط به هر طبقه، نمونه مورد نظر انتخاب گردید. **جدول (۱)** جزئیات مربوط به حجم جامعه و نمونه منتخب را نشان می‌دهد.

جدول ۱. تفکیک جامعه هدف

حجم نمونه	حجم جامعه	گرایش تعاونی
۸۵	۲۶۰	تولیدی کشاورزی
۳۵	۱۱۰	توزیعی و صادراتی
۳۵	۱۰۶	صنایع تبدیلی

۶۴	۲۱	خدماتی و اداری
۵۴۰	۱۷۶	مجموع

سنجیده شدند. روایی پرسشنامه توسط پنج تن از متخصصان مورد تأیید قرار گرفت. برای سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ به روش پیش‌آزمون (۳۰ نفر) استفاده شد. مقادیر مربوط به این ضرائب بالاتر از میزان ۰/۷ است که بیانگر پایایی مطلوب پرسشنامه می‌باشد (جدول ۲).

برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد که در دو بخش مجزا طراحی شده بود. بخش اول شامل متغیرهای جمعیت‌شناختی بود که توصیف کلی از نمونه مورد مطالعه ارائه می‌داد. بخش دوم شامل گویه‌هایی مرتبط با عوامل تأثیرگذار بر تشکیل شبکه تعاونی‌های تولید کشاورزی بود که در قالب طیف لیکرت پنج‌سطحی

جدول ۲. مقادیر آلفای کرونباخ

سازه (عامل)	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
فنی	۱۲	۰/۷۴۰
اقتصادی	۲۷	۰/۸۳۳
حقوقی	۱۱	۰/۷۷۸
اجتماعی	۷	۰/۸۵۶
آموزشی	۱۴	۰/۷۹۰
سیاست‌گذاری	۸	۰/۸۶۶

همچنین، معنی‌داری بارهای عاملی با استفاده از آماره t مورد بررسی قرار گرفت. لازم به ذکر است که معیار حفظ نشانگرها بر عامل مورد نظر داشتن بار عاملی بالاتر از ۰/۴ بود. مقادیر پایایی ترکیبی بالاتر از ۰/۷ بیانگر پایایی قابل قبول سازه است (جدول ۳). متوسط واریانس استخراج‌شده در صورتی قابل قبول است که مقادیر آن بیشتر از ۰/۵ باشد (جدول ۳).

برای تحلیل داده‌ها از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شد. در این تحلیل، عوامل فنی، اقتصادی، قانونی، اجتماعی، آموزشی و سیاست‌گذاری در قالب سازه مد نظر قرار گرفتند. برای بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری از شاخص‌های پایایی ترکیبی (CR)، متوسط واریانس استخراج‌شده (AVE) و روایی تشخیصی (شاخص فورنل - لارکر) استفاده شد.

جدول ۳. پایایی سازه‌های مدل عوامل

عوامل	CR	AVE
-------	----	-----

آموزشی	۰/۸۰۶	۰/۹۲۶
اجتماعی	۰/۹۷۸	۰/۹۸۹
حقوقی	۰/۹۳۴	۰/۹۶۶
فنی	۰/۹۰۹	۰/۹۵۳
سیاست‌گذاری	۰/۸۸۹	۰/۹۴۱
اقتصادی	۰/۸۸۷	۰/۹۶۹
شبکه‌سازی	۰/۸۳۸	۰/۹۴۱

شاخص فورنل - لارکر در **جدول (۴)** نشان می‌دهد که مقادیر موجود بر قطر اصلی (AVE) از مقادیر زیرین خود که میزان واریانس اشتراکی هر سازه با سازه دیگر را نمایش می‌دهد، بیشتر است. بدین ترتیب می‌توان دریافت که سازه‌ها در مدل مورد نظر از روایی واگرا برخوردارند.

جدول ۴. ماتریس روایی تشخیصی (شاخص فورنل - لارکر)

سازه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
آموزشی (۱)	۰/۸۹۸						
اجتماعی (۲)	۰/۸۰۶	۰/۹۸۹					
حقوقی (۳)	۰/۷۵۰	۰/۸۴۱	۰/۹۶۶				
فنی (۴)	۰/۷۳۹	۰/۷۶۱	۰/۶۳۰	۰/۹۵۴			
سیاست‌گذاری (۵)	۰/۶۰۷	۰/۶۰۵	۰/۶۷۰	۰/۶۰۵	۰/۹۴۳		
اقتصادی (۶)	۰/۸۲۳	۰/۹۴۴	۰/۸۲۲	۰/۷۷۱	۰/۶۲۳	۰/۹۴۲	
شبکه‌سازی (۷)	۰/۶۵۳	۰/۷۶۴	۰/۶۷۲	۰/۶۸۰	۰/۷۸۴	۰/۷۹۰	۰/۹۱۶

یافته‌ها

پاسخگویان دارای مدارک تحصیلی دیپلم تا لیسانس بودند. میانگین سابقه کار آن‌ها برابر ۱۸ سال برآورد شد. مندرجات **جدول (۵)** میانگین و انحراف معیار مربوط به هر یک از نشانگرهای متناظر سازه‌ها را نشان می‌دهد.

همان‌گونه که گفته شد، در این مطالعه ۱۷۵ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج توصیفی نشان می‌دهد که میانگین سنی پاسخگویان برابر ۴۵ سال بوده و بیش از ۸۰ درصد نمونه را مردان تشکیل می‌دادند. همچنین، بالغ بر ۶۸ درصد

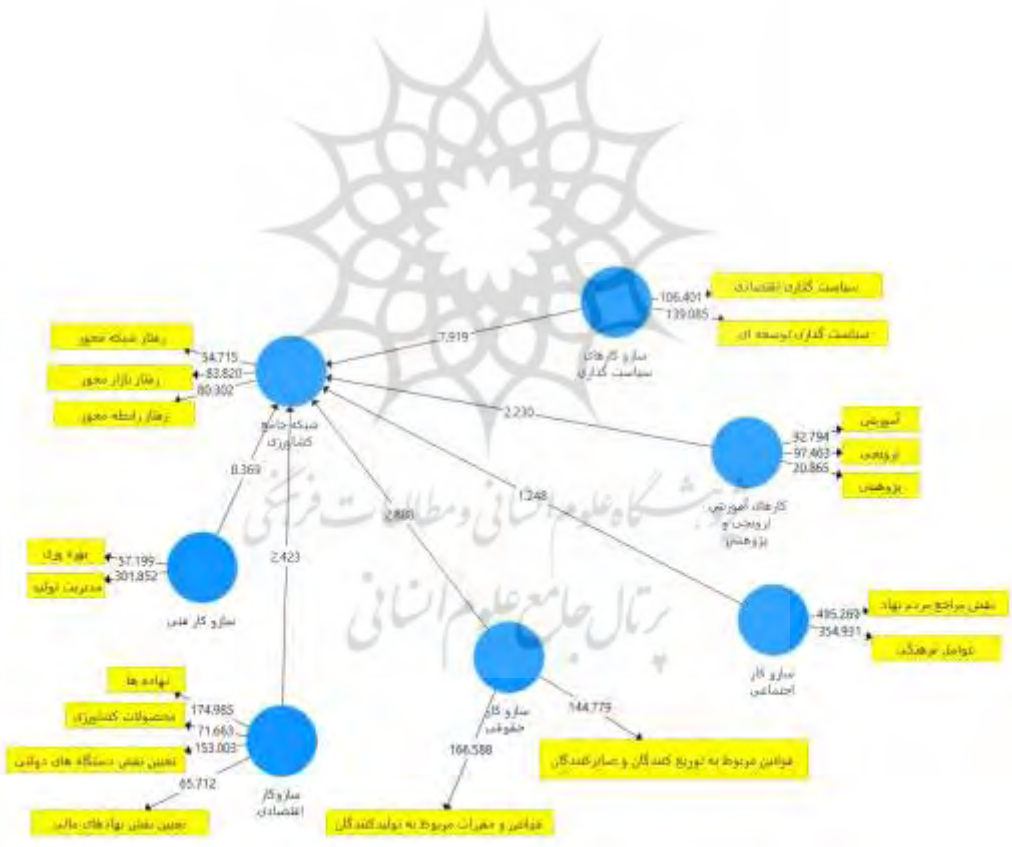
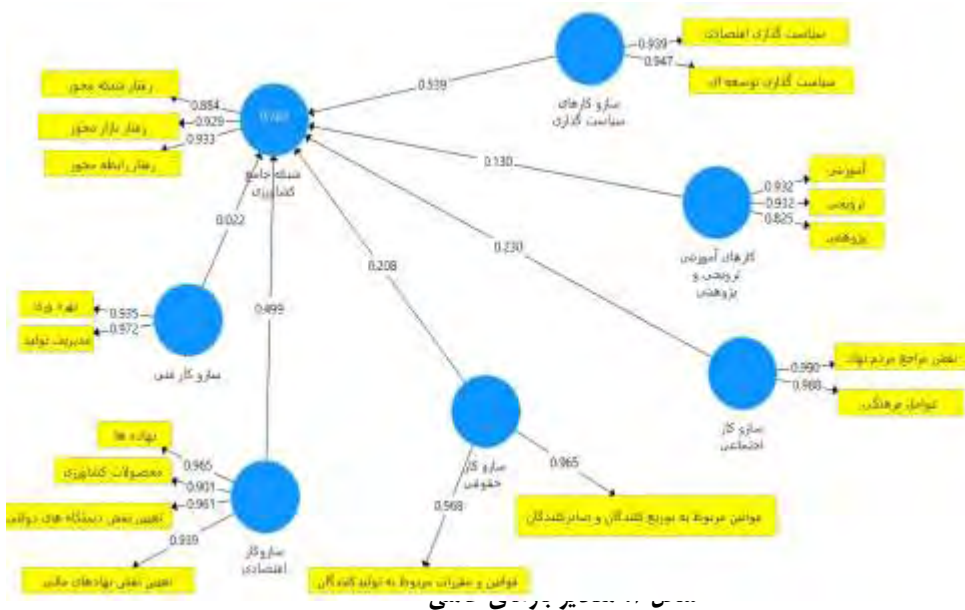
جدول ۵. میانگین و انحراف معیار نشانگرهای متناظر هر سازه

سازه	نشانگر	میانگین	انحراف معیار
شبکه	رفتار بازار محور	۳/۳۲	۰/۸۷۰
	رفتار رابطه محور	۳/۲۱	۰/۶۷۸
	رفتار شبکه محور	۳/۰۴	۰/۷۳۳
سیاست گذاری	توسعه‌ای	۳/۲۱	۰/۶۶۶
	اقتصادی	۳/۲۰	۰/۷۰۴
حقوقی	قوانین صادر کنندگان	۳/۱۹	۰/۶۵۷
	قوانین تولیدکنندگان	۳/۱۲	۰/۶۴۰
اقتصادی	نهادها	۳/۱۸	۰/۴۴۶
	مراجع دولتی	۳/۱۸	۰/۷۱۰
	محصولات	۳/۰۶	۰/۴۶۸
	نهادهای مالی	۳/۰۲	۰/۶۷۰
اجتماعی	مراجع مردم نهاد	۳/۱۷	۰/۸۴۸
	عوامل فرهنگی	۳/۱۴	۰/۷۹۲
آموزشی	ترویجی	۳/۱۱	۰/۶۱۰
	پژوهشی	۲/۹۰	۰/۵۹۷
فنی	آموزشی	۳/۰۲	۰/۷۰۰
	بهره‌وری	۲/۹۹	۰/۶۸۰
	مدیریت تولید	۳/۰۸	۰/۶۲۹

بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه میان تعاونی‌های کشاورزی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختار به روش حداقل مربعات جزئی مد نظر قرار گرفت. همان‌گونه که شکل (۲) نشان می‌دهد، تمامی بارهای عاملی نشانگرها بالاتر از مقدار ۰/۴ می‌باشد. بر اساس، مقادیر آماره t مربوط به تمامی بارهای عاملی بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ هستند (شکل ۳). بدین معنا که بارهای عاملی مورد نظر

اختلاف معنی‌داری با صفر داشته و از نظر آماری در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار هستند. برای نمونه متغیر وابسته شبکه، با سه نشانگر رفتار شبکه‌محور، رفتار بازارمحور و رفتار رابطه‌محور مشخص شده است که بارهای عاملی آن به ترتیب ۰/۸۸۴، ۰/۹۲۹ و ۰/۹۳۳ هستند. تمامی این نشانگرها دارای آماره t بالاتر از ۱/۹۶ بوده و در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار هستند.

بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه میان تعاونی‌های کشاورزی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختار به روش حداقل مربعات جزئی مد نظر قرار گرفت. همان‌گونه که شکل (۲) نشان می‌دهد، تمامی بارهای عاملی نشانگرها بالاتر از مقدار ۰/۴ می‌باشد. بر اساس، مقادیر آماره t مربوط به تمامی بارهای عاملی بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ هستند (شکل ۳). بدین معنا که بارهای عاملی مورد نظر

شکل ۳. مقادیر آماره t

سطح معنی داری ۰/۰۱۶ اثر مثبت و قابل توجهی را بر تشکیل شبکه تعاونی‌ها نشان می‌دهد. بنابراین

رابطه میان متغیرهای تحقیق در جدول (۶) تلخیص شده است. عامل اقتصادی بار ضریب ۰/۴۹۹ و

ضرائب $0/539$ و $0/208$ اثر مثبت و معنی‌داری بر تشکیل شبکه‌ها در سطح خطای ۱ درصد نشان می‌دهند. در مقابل، عوامل اجتماعی و فنی با ضرائب $0/230$ و $0/022$ اثر معنی‌داری بر تشکیل شبکه ندارند.

می‌توان دریافت که عامل اقتصادی در خصوص تشکیل شبکه حائز اهمیت است. همچنین، عامل آموزش با ضریب $0/130$ اثر مثبت و معنی‌داری (در سطح خطای ۵ درصد) را بر تشکیل شبکه تعاونی‌ها نشان می‌دهد. عوامل سیاست‌گذاری و حقوقی نیز با

جدول ۰۶. رابطه بین متغیرهای تحقیق

اثرات	ضریب	سطح معنی‌داری	نتیجه
اثر عامل اقتصادی بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/499$	$0/016$	تأیید
اثر عامل آموزش بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/130$	$0/026$	تأیید
اثر عامل اجتماعی بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/230$	$0/213$	عدم تأیید
اثر عامل سیاست‌گذاری بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/539$	$0/000$	تأیید
اثر عامل حقوقی بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/208$	$0/004$	تأیید
اثر عامل فنی بر شکل شبکه تعاونی‌ها	$0/022$	$0/712$	عدم تأیید

بحث و نتیجه‌گیری

کاهش هزینه‌ها و افزایش سود کمک کند. بنابراین، عامل اقتصادی به‌عنوان یک محرک عمده برای کسب سود می‌تواند شبکه‌سازی را تسهیل نماید. اشاره به این نکته ضروری است که شبکه‌سازی با کنشگران بیرونی می‌تواند از طریق بهبود تسهیم مواد و منابع مالی اهمیت ابعاد اقتصادی را شفاف‌تر کند. زیرا شبکه‌سازی با کنشگران بیرونی با انگیزه کسب سود منجر به بهبود جریان منابع شده و متقابلاً منتج به کسب سود بیشتری می‌شود.

نتایج حاکی از آن است که عامل سیاست‌گذاری بیشترین اثر را بر تشکیل شبکه تعاونی‌ها دارد. این یافته دلالت بر این امر دارد که سیاست‌گذاری با هدف توسعه‌ای و اقتصادی به‌طور توأم سبب تحریک شبکه‌سازی تعاونی‌ها می‌شود. در واقع، چنانچه روند سیاست‌گذاری با هدف توسعه نهادی و کسب منافع اقتصادی

شبکه‌سازی به‌عنوان یکی از راهبردهای مهم در جهت بهبود عملکرد مطرح است که بسیاری از سازمان‌های کنونی برای بهبود عملکرد خود به‌شیوه‌های مختلف درصدد برقراری رابطه با یکدیگر هستند. با وجود اهمیت شبکه‌سازی، مطالعات پیشین (Olsen, Elvekrok, & Nilsen, 2012; Sung, Kim, & Chang, 2016) به‌طور عمده به بررسی مؤلفه‌های همکاری مبتنی بر شبکه در شرکت‌های صنعتی متوسط و بزرگ پرداخته‌اند و شرکت‌های تعاونی با ماهیت اجتماعی و اقتصادی منحصر به فرد را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند. از این رو، مطالعه حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل شبکه تعاونی‌ها پرداخته است.

نتایج نشان داد که عامل اقتصادی یکی از عوامل نسبتاً مهم در تشکیل شبکه بین تعاونی‌ها است. همان‌گونه که سونگ، کیم و چانگ (Sung, Kim, & Chang, 2016) نشان دادند، بهبود روابط همکاری می‌تواند بر

شبکه‌های موجود بین تعاونی‌ها به دست آید و مهمترین عوامل محرک شبکه‌سازی مشخص گردد. به‌طور کلی، بر مبنای یافته‌های پژوهش، پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌شود:

- با توجه به نقش آموزش در تشکیل شبکه‌های همکاری پیشنهاد می‌شود با برگزاری دوره‌های آموزشی و همچنین کارگاه‌های آموزشی برای مدیران تعاونی در زمینه ارائه راهکارهای به منظور تشویق آنان به کار جمعی و گروهی اقدامات لازم صورت پذیرد.
- عدم سیاست‌گذاری‌های جامع و مناسب می‌تواند در توسعه و تداوم شبکه بین تعاونی‌ها تاثیر منفی داشته باشد و با توجه به معنی‌دار شدن این عامل لازم است سیاست‌هایی در زمینه‌های توسعه‌ای و اقتصادی تدوین شود که زمینه مشارکت و تمایل مدیران تعاونی‌ها را در توسعه شبکه‌ها فراهم کند. سیاست‌هایی مانند مشوق‌های مالیاتی و بیمه‌ای واحدهای تولیدی در صورت فعالیت داشتن درون شبکه می‌تواند در این زمینه اثرگذار باشد.
- با توجه به معنی‌دار شدن عوامل اقتصادی پیشنهاد می‌شود در زمینه تأمین تسهیلات بانکی و اولویت در توزیع نهاده‌ها امتیازات ویژه‌ای به تعاونی‌هایی که در شبکه‌ها فعال هستند، داده شود.
- در راستای عوامل حقوقی تصویب قوانین تسهیل‌کننده به صادرکنندگان در صورت حضور در شبکه و همچنین واگذاری برخی از وظایف بخش حاکمیتی به مدیریت‌های شبکه را می‌توان ارائه نمود.

بناگاه‌های اقتصادی صورت گیرد، شبکه‌سازی تسهیل می‌شود.

با توجه به نقش عوامل حقوقی در توسعه شبکه‌ها می‌توان بیان داشت که قوانین و مقرراتی که زمینه را برای توسعه همکاری بین تعاونی‌ها ایجاد و تسهیل می‌کند، نیاز به تصویب و اصلاح توسط دولت دارد تا فرآیند کارآمدتر شود. نتایج مطالعه (Woldesenbet, 2019) در مورد عوامل مؤثر بر توسعه نشان می‌دهد که تعاونی‌ها نیاز به یافتن زمینه‌ای با ثبات از شرایط سیاسی - حقوقی، و حمایت از سیاست‌هایی دارند که به تقویت ارتباطات بین تعاونی‌ها کمک کند. بنابراین برای حمایت و تقویت از تعاونی‌ها باید چارچوب حقوقی و قانونی وجود داشته باشد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که توسعه شبکه در تعاونی‌ها در ارائه خدمات آموزشی مانند دوره‌های آموزشی مورد نیاز اعضای شبکه تاثیر دارد. خدمات آموزشی مزایای مستقیم و غیرمستقیم برای سازمان‌ها و اعضای آن‌ها در شبکه‌ها دارد و همکاری بین آن‌ها را افزایش می‌دهد (PHF, 2016). در این راستا، وانیا، دولتر و پولت (Wanyama, Develtere, & Pollet, 2008) نیز دارا بودن تجربه و برخورداری از آموزش‌های لازم را از عوامل تأثیرگذار در شبکه‌های تعاونی تعیین نموده‌اند.

یافته‌های این پژوهش به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا نقاط ضعف و کاستی‌ها را برای بهبود عملکرد تعاونی‌ها و دستیابی به اهداف بخش تعاون شناسایی کنند. تحلیل عوامل در این مطالعه کمک می‌کند تا درک بهتری از ارتباطات و

مشارکت نویسندگان

سیدمهدی میردامادی: (بررسی اطلاعات و پایش، و
بازبینی و ویرایش)
سحر دهیوری: (بررسی اطلاعات و پایش، و بازبینی
و ویرایش)

محمد علی محمد: (مفهوم پردازی، روش‌شناسی،
بررسی اطلاعات و پایش، و بازبینی و ویرایش)
سیدجمال فرج اله حسینی: (مفهوم پردازی،
روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش، بازبینی و
ویرایش، و نظارت و سرپرستی)

منابع

- Birkinshaw, J. (2000). Network relationships inside and outside the firm, and the development of capabilities. In Birkinshaw, J. & Hagstrom, P (Eds.), *the Flexible Firm: Capability Management in Network Organizations*, (pp. 4-17). Oxford University Press.
- Bogetoft, P., & Ballebye Olesen, H. (2007). Sales distortion in heterogeneous cooperatives. *Vertical Markets and Cooperative Hierarchies*, 213-223.
- Danaei Fard, H. (2013). Network Public Administration in Iran: Theoretical and Practical Rationale, Requirements. *Management Research in Iran*, 17 (2): 69-104. (In Persian).
- Develtere, P., Pollet, I., & Wanyama, F.O. (2008). *Co-operating Out of Poverty: The Renaissance of the African Co-operative Movement*. Geneva, Switzerland: ILO.
- Gaonkar, S., & Mele, A. (2019). A Structural Bayesian approach to estimating inter organizational network formation. *Carey Business School Research Paper No*, 18-14.
- Gould, S., & Penley, L.E. (1984). Career strategies and salary progression: a study of their relationships in a municipal bureaucracy. *Organizational Behaviour and Human Performance*, 2. 244-265. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(84\)90006-0](https://doi.org/10.1016/0030-5073(84)90006-0)
- Hudnurkar, M., & Rathod, U. (2017). Collaborative practices with suppliers in Indian manufacturing multinationals. *Journal of Global Operations and Strategic Sourcing*, 10(2).
- Husain, Z., Dayan, M., & Di Benedetto, C.A. (2016). The Impact of Networking on Competitiveness via Organizational Learning, Employee Innovativeness, and Innovation Process: A Mediation Model. *Journal of Engineering and Technology Management*, 40. 15-28. <https://doi.org/10.1016/j.jengtecman.2016.03.001>.
- Ibarra, H. (1993). Personal networks of women and minorities in management: conceptual framework. *Academy of Management Review*, 1. 56-87.
- Kenis, P., & Raab, J. 2020. Back to the Future: Using Organization Design Theory for Effective Organizational Networks Introduction: The Discovery and Study of Organizational Networks. *Perspectives on Public Management and Governance*, 2. 109-123. doi:10.1093/ppmgov/gvaa005
- Kwapong, N. A., & Korugyendo, P. L. (2010). Revival of agricultural cooperatives in Uganda. *IFPRI USSP Policy Note*, 11.
- Lavaei Adaryani, R., Kalantari, K.H., Asadi, A., & Alam Beigi, A. (2018). Content Analysis of Theories Based on Business Cooperation with Emphasis on Networking Functions. *Business Management* 11 (1), 3-24. (In Persian).
- Lin, F.J., & Lin, Y.H. (2016). The Effect of Network Relationship on the Performance of SMEs." *Journal of Business Research* 69 (5): 1780-84. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.10.055>
- Lopes, P., Campos, P., & Meira-Machado, L. (2020). Survival Analysis of Organizational Networks—An Exploratory Study. arxiv.org <https://doi.org/10.48550/arXiv.2005.01481>
- Mazzarol, T., Limnios, E. M., & Reboud, S. (2013). Co-operatives as a strategic network of small firms: Case studies from Australian and French co-operatives. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 1(1), 27-40.
- Mitrega, M., Forkmann, S., Ramos, C., & Henneberg, S.C. (2012). Networking Capability in Business Relationships—Concept and Scale Development. *Industrial Marketing Management* 41 (5): 739-51. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2012.06.002>
- Nanthagopan, Y. (2011). Impact of networking and linkages on organizational performance: A comparative study between the local and international non-governmental organizations in Vavuniya District. *Journal of Science and Management*, 3.
- Nilsson, J., & Ohlsson, C. (2007). The New Zealand dairy cooperatives' adaptation to changing market conditions. *Journal of Rural Cooperation*, 35(1), 43-70.
- Olsen, N. V., Elvekrok, I., & Nilsen, E. R. (2012). Drivers of food SMEs network success: 101 tales from Norway. *Trends in food science & technology*, 26(2), 120-128.
- PHF. (2016). *Council on Linkages Between Academia and Public Health Practice: Strategic Directions, 2016-2020*. Retrieved from

- https://www.phf.org/programs/council/Pages/Council_Strategic_Directions_2016_2020.aspx/
. Accessed March 6, 2020.
- Shamabadi, M., and Barimnejad, V. (2017). Designing a Marketing Model of Agricultural Products in the Network of Rural and Agricultural Cooperatives in Iran. *The 6th Conference on Agricultural Economics of Iran, Mashhad*. (In Persian).
- Sliwa, P. (2022). Event forecasting in organizational networks: a discrete dynamical system approach. *Discrete Dynamics in Nature and Society*, Article ID 3079936, 1-12. <https://doi.org/10.1155/2022/3079936>
- Sung, S., Kim, Y., & Chang, H. (2016). Improving collaboration between large and small-medium enterprises in automobile production. *Enterprise Information Systems*, 1-17.
- Wanyama, F. O., Develtere, P., & Pollet, I. (2008). Encountering the Evidence: Cooperatives and Poverty Reduction in Africa. *Working Papers on Social and Co-Operative Entrepreneurship WP-SCE*, 2-8. DOI: 10.12691/jaaepa-4-1-4
- Woldesenbet, Y. (2019). Challenges on the Development of Cooperatives: The Case of Bench Maji Zone, SNNP Regional State. *American Research Journal of Business and Management*, 1, 1-18. DOI:10.21694/2379-1047.19001

